

АСПЕКТ ПРАБЛЕМЫ
ПРАФСАЮЗЫ: КУРС НА
ПРАЦОЎНЫХ

2 стар.

МІЖНАРОДНАЯ ПАНАРАМА

3 стар.

ЗДАРЭННІ. НАВІНЫ

2 стар.

СПАДЧЫНА
БЯСЦІННЫЯ СКАРБЫ Міхаіла РЫАКО

4 стар.

ХРЫСЦІЯНСКАЯ СТАРОНКА "ЖЫЦЦЕ І ВЕРА"

5 стар.

НАВІНЫ З АРХІВА
ЗА НАШЫХ УЛАНАЎ ЗАКІНЕМ
ХОЦЬ СЛОВА

7 стар.

ПАЭТЫЧНЫ ДЭБЮТ
Вольгі МАРОЗАВАЙ

8 стар.

ПЕЙЗАЖЫ Марка ШАГАЛА —
У МІНСКУ

7 стар.

СВЕТ ЖЫВЁЛ
200 РОЗНЫХ І НЕЗАМЕННЫХ

8 стар.

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА Ў 48 КРАІНАХ

Голас Радзімы

Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі

Выдаецца з 6 красавіка 1955 года

31 ліпеня 2002 года, № 31 (2797)

Цана 142 рублі

E-mail: golas_radzimy@tot.by

Хроніка жыцця

МІНСК СТАНЕ ДВОЙЧЫ МІЛІЯНЕРАМ

Прыкладна праз два дзесяцігоддзі колькасць насельніцтва Мінска ўзрастае ад 1,8 да 2,1 мільёна чалавек — такія даныя дэмаграфічнага прагнозу развіцця сталіцы, абнародаванага НДІ сацыяльна-эканамічных і палітычных праблем.

Пры гэтым, згодна з прагнозам вучоных, амаль да 2020 года найбольш высокімі тэмпамі будзе расці колькасць насельніцтва працаздольнага ўзросту. Акрамя таго, з 2005 года пачне павялічвацца колькасць навучэнцаў. А новыя працоўныя месцы, па даных інстытута, хутка з'явіцца на транспарце, сувязі, галінах эканомікі, развіццё якіх найбольш характэрна для рыначнай эканомікі. Узрастае таксама колькасць занятых у адукацыі.

НА ПРАЦУ Ў ВЁСКУ

У гэтым годзе на новае месца жыхарства і працы будуць пераселены каля 236 сем'яў беспрацоўных.

На гэтыя мэты ў Дзяржаўным фондзе садзейнічання занятасці зарэзервавана 359 мільёнаў 828 тысяч рублёў. Перасяленне беспрацоўных і членаў іх сем'яў на новае месца жыхарства і працы ў іншую мясцовасць — адна з эфектыўных форм дзейнасці дзяржаўнай службы занятасці насельніцтва. Яна накіравана на ліквідацыю існуючага дысбалансу працоўнай сілы. У асноўным перасяленне ажыццяўляецца ў сельскую мясцовасць.

РУЖЫ АД НІНЫ ІВАНАЎНЫ

Павойныя ружы, рознакаляровыя клімацісы аплялі дом па завулку Архавым у Брэсце.

У агародчыку Ніны Іванаўны юдчыц можна налічыць больш за паўсотню розных кветак. Яна працавала брыгадзірам тэлеграфістаў і заўсёды захаплялася кветкаводствам. Усім сваім гасцям Ніна Іванаўна заўсёды дорыць раскошны букет.

ПАДАРОЖКА НА ЛЫСЮЮ ГАРУ...

На Магілёўшчыне з'явілася яшчэ адно цудоўнае месца для адпачынку: пад Шкловам адбылося ўрачыстае адкрыццё прыродна-культурнага комплексу "Лысая гара".

Усе пабудовы тут выкананы ў стылі драўлянага дойлідства. Месца для будаўніцтва выбрана не выпадкова: менавіта тут знаходзіцца помнік прыроды "Ніжненскі роў", дзе можна, як у археалагічным раскопе, убачыць усе пласты глебы, якія захаваліся з часоў ледніковага перыяду. А які прыгожы краявід! Падыймаешся ўверх па сцежцы, як па горным серпанціне, і з 30-метровай вышыні добра бачна ўсё наваколле.

Цяпер "Лысая гара" ўключана ў турыстычны маршрут "Магілёў — Шклоў — Горкі — Мсціслаў".

НАСТАССІЮ СЛУЦКУЮ ЗНАЙШЛІ Ў КУПАЛАЎСКІМ ТЭАТРЫ

На ролю легендарнай князінкі Настасці Слуцкай у аднайменным фільме зацвердзілі беларускую актрысу Святлану Зелянкоўскую.

Для дваццаціпяцігадовай актрысы Купалаўскага тэатра прапанова была нечаканай і радаснай. Святлана праходзіла пробы яшчэ вясной і на ўдачу ўжо не вельмі спадзявалася. "Мяне вельмі прыцягвае роля Настасці Слуцкай. Гэта шанс паказаць усю шматграннасць яе асобы, — прызналася актрыса. — З кволай жанчыны яна паступова ператвараецца ў смелую, рашучую, здольную рабіць учынкі, пра якія раней і не думала".

Да гэтага актрыса здымалася толькі ў кароткаметражным фільме "Партызанская містэрыя". Затое ў Купалаўскім тэатры занятая практычна ва ўсіх спектаклях: "Паўлінка", "Кім", "Чорная панна Нясвіжа", "Піраміда Хеопса", "Лес", "Вечны Фама", "Сон у летнюю ноч".

МІХАІЛА ЧЫПРА АСУДЗІЛІ ЎМОЎНА

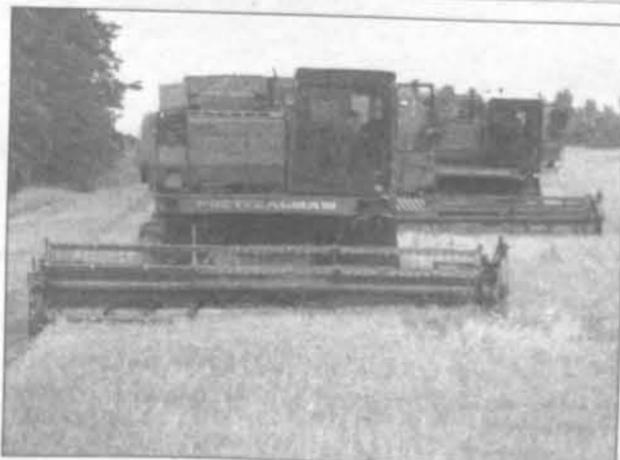
Экс-п'рэм'ер-міністр Міхаіл Чыгір асуджаны да трох гадоў пазбаўлення свабоды з адтэрміноўкай выканання прысуду на два гады. Акрамя таго, на працягу пяці гадоў ён не мае права займаць кіруючыя пасады, звязаныя з гаспадарча-распарадкачай дзейнасцю.

Ён прызнаны ва ўтойванні падаткаў і ўхіленні ад прадстаўлення падатковых дэкларацый. Разам з тым суд спыніў справу аб халатнасці Міхаіла Чыгіра ў час кіраўніцтва Беларапрамбанкам і адмовіў задаволіць іск банка на 1 мільён долараў з-за даўнасці.

Міхаіл Чыгір і яго адвакаты катэгарычна не згодны з прысудам і ў бліжэйшы час абскардзяць яго.

Падрыхтаваў Канстанцін СЕЛЬСКІ.

Жніво

2100 гектараў займаюць збожжавыя ў калгасе-камбінаце "Звязда" Віцебскага раёна. Сярэдняя ўраджайнасць складае 27,5 цэнтнера з гектара.

НА ЗДЫМКАХ: задаволены ўраджаем старшыня Фізулі ГАСАНАЎ (справа) і яго намеснік Святаслаў ДРАБЦОЎ; уборка ячменю ў гаспадарцы.

ФESTЫВАЛІ: «СЛАВЯНСКІ БІЗАР» У ВІЦЕБСКУ

ГРАН-ПРЫ ДАСТАЎСЯ ЮГАСЛАВУ

Выступленне югаслаўскага спевака Зікі было бездакорным. Яго права на Гран-пры нават не абмяркоўвалася — Зіка набраў 176 балаў са 180 магчымых і атрымаў 10 тысяч долараў.

Першую прэмію і 6 тысяч долараў падзялілі паміж Дзянісам Барканавым (Украіна) і Тамарай Гачэчыладзе (Грузія).

Другую прэмію і 4 тысячы долараў атрымалі Аляксандра

Кірсанава (Беларусь) і Тодар Георгіеў (Балгарыя).

Трэцяя прэмія і 2 тысячы долараў у Наталлі Падольскай (Беларусь) і Алены Гуляевай (Расія).

Упершыню ў Беларусі застаўца адразу два лаўрэаткі дыпломы.

НА ЗДЫМКАХ: фрагмент ўрачыстага закрыцця фестывалю; Наталля ПАДОЛЬСКАЯ і Аляксандра КІРСАНАВА.

Факт

ПРАЗ ПРЫЗМУ ААН

Днямі Ніл Бунэ, каардынатар Прадстаўніцтва ААН у Беларусі, агучыў глабальную справаздачу аб чалавечым развіцці "Паглыбляючы дэмакратыю ў разрозненым свеце".

У ім супастаўлены статыстычныя даныя розных маарапаказчыкаў 173 краін свету. Цікава, што па індэксу чалавечага развіцця, куды ўваходзяць даўгалецце, магчымасць атрымання ведаў, узровень жыцця, Беларусь займае 1-е месца сярод краін СНД. Акрамя гэтага, гаворыцца ў справаздачы, у нашай краіне добрае становішча па такіх паказчыках, як стабільнасць і правапарадак.

ПАДПІСКА-2002

Шаноўныя чытачы «Голасу Радзімы», каб наша сувязь не спынілася, раім паклапаціцца аб падпісцы. Нагадваем, што «ГР» уключаны ў падпісныя каталогі Беларусі, Літвы, Украіны, Казахстана, Таджыкістана, Кыргызстана, Малдовы, Расіі.

У іншых краінах лепш аплаціць атрыманне штотыднёвіка чэкам, даслаўшы яго ў рэдакцыю. Кошт гадовага камплекта для краін Еўропы — 50, астатніх — 60 долараў ЗША.

БУДЗЕМ РАЗАМІ

перспективы

аспект праблемы

ПРАФСАЮЗЫ: КУРС НА ПРАЦОЎНЫХ

У беларускіх прафсаюзаў з'явіўся новы лідэр. На нечарговым пленуме старшынёй Федэрацыі прафсаюзаў Беларускай выбраны Леанід Козік. За яго кандыдатуру прагаласавала абсалютная большасць прысутных, а супраць — толькі 10.

Менавіта з гэтай асобай многія палітыкі і грамадскія дзеячы звязваюць надзею на тое, што працяглы крызіс у галоўнай прафсаюзнай арганізацыі краіны ўрэшце будзе ліквідаваны. Справа ў тым, што дзейнасць ФПБ выклікала ў апошнія гады незадаволенасць як у простых членаў прафсаюзаў, якіх у краіне амаль 5 мільёнаў, так і ва ўлады. І перш за ўсё з-за таго, што прафсаюзы не выконвалі сваёй галоўнай задачы па абароне інтарэсаў працоўных. Таму кіраўнікоў гэтай структуры, якія засталіся тут яшчэ з савецкіх часоў, не без падстаў абвінавачвалі і ў бюракратызме, занадта высокіх палітычных амбіцыях і ў адрыве ад мас. Адносіны пярвічак з чыноўным апаратам, па сутнасці, абмяжоўваліся штомесячным пералічэннем імі ўзносаў, якія дазвалялі ядрэнна існаваць прафсаюзным бонзам. Таму ў апошнія месяцы шмат пярвічных арганізацый заяўлялі аб сваім выхадзе з Федэрацыі.

Не складваліся адносіны ў прафсаюзных босаў і з уладамі. Сітуацыя ўскладнілася пасля няўдалай спробы былога лідэра ФПБ Уладзіміра Ганчарыка балацэрава на пасаду прэзідэнта на мінулагадніх выбарах. З двух бакоў тут прагучала ня-мала крытычных абвінавачванняў, што яшчэ больш павялічыла канфлікт. У выніку фактычна сьпільна сацыяльнае партнёрства ў рамках Генеральнага пагаднення паміж прафсаюзамі, наймальнікамі і

ўрадам. Уладзімір Ганчарык хутка атрымаў адказную пасаду ў расійскіх прафсаюзах, а яго месца заняў Франц Вітко.

Ён абяцаў, што калі на працягу 2-х месяцаў не адновіць сацыяльнае партнёрства, то пойдзе ў адстаўку. Але прайшло паўгода і ніякіх зрухаў наперад не было зроблена. Ужо к пачатку ліпеня фактычна ўсе абласныя аб'яднанні прафсаюзаў і Мінская гарадская арганізацыя патрабавалі адстаўкі кіраўніцтва ФПБ, а аб сваім выхадзе з гэтай структуры заявілі прафсаюзы шэрага ўстановаў, у тым ліку Нацыянальнай акадэміі навук, чыгуначнікаў, транспартных будаўнікоў і іншых.

Таму ўрэшце адбылося тое, што павінны было адбыцца — нечарговы пленум абраў новага старшыню Савета Федэрацыі. Трэба сказаць, што асоба Леаніда Козіка даволі вядомая ў краіне. Сваю працоўную дзейнасць ён пачынаў на Барысаўскім заводзе аўтаматычных ліній, дзе пазней узначаліў прафсаюзны камітэт. Быў старшынёй парламенцкай камісіі, намеснікам прэм'ер-міністра, прадстаўляў краіну ў прадстаўнічых органах Саюза Беларусі і Расіі. Апошняя пасада перад абраннем — намеснік кіраўніка Адміністрацыі Прэзідэнта. З'яўляўся сустаршынёй беларуска-расійскай Камісіі па падрыхтоўцы праекта Канстытуцыйнага акта Саюзнай дзяржавы. Дарэчы, Леанід Козік яшчэ ў 1985 годзе быў прызнаны лаўрэатам першай прэміі са-

вецкіх прафсаюзаў, мае шмат іншых узнагарод. Таму, безумоўна, менавіта яго кандыдатура задавальняла ўсе канфліктуючыя бакі.

Што ж тычыцца пазіцыі Леаніда Козіка, то адразу ж пасля выбарнага ён заявіў журналістам, што лейтматывам сваёй работы на новай пасадзе бачыць стварэнне моцнай прафсаюзнай арганізацыі. Кожны прафсаюз паасобку з'яўляецца слабым, таму, на думку Леаніда Пятровіча, перш-наперш трэба спыніць тэндэнцыю да разбурэння адзінай структуры ФПБ, узмацніць ролю Федэрацыі ў адносінах да асобных галіновых прафсаюзаў. "Я згодны працаваць з усімі, — гаворыць Леанід Козік, — хто падтрымлівае ідэю адзінай прафсаюзнай структуры. І вынікам гэтага аб'яднання павінна стаць абарона правоў усіх працоўных".

Такім чынам новы лідэр абвясціў аб новым курсе беларускіх прафсаюзаў, накіраваным на абарону інтарэсаў простых людзей. Наколькі паспяховым будзе гэты працэс — пакажа час. Ва ўсякім разе, карт-бланш у Леаніда Козіка ёсць.

Адразу ж пасля выбарнага яго прыняў Прэзідэнт. Аляксандр Лукашэнка падкрэсліў, у прыватнасці, што прафсаюзы павінны аднавіць статус моцнай арганізацыі, які яна мела раней і на роўных весці дыялог як з наймальнікамі, так і з ўрадам. Дзяржава, заявіў Аляксандр Лукашэнка, будзе аказваць поўную падтрымку прафсаюзам у рэалізацыі імі свайго галоўнага прызначэння — аховы правоў працоўных.

Ларыса ЛАЗАР.

ГАЗ — У НАДЗЕЙНАЕ РЭЧЫШЧА

У Барысаўскім раёне пачалося будаўніцтва перамячкі паміж газоправодам "Ямал—Еўропа" "Таржок—Мінск—Івацэвічы". Яна павялічыць пастаўку газу ў нашу краіну і палепшыць надзейнасць газатранспартнай сістэмы.

НА ЗДЫМКУ: брыгада будаўнікоў — Дзмітрый ШЭКАВЕЦ, Дзмітрый БАРЫСЕНАК, Уладзімір СІКОРСКІ.

стасункі

ПОШУК АГУЛЬНЫХ ПАДЫХОДАЎ

Напрыканцы сесіі дэпутаты правялі слуханні "Удасканалванне і гарманізацыя заканадаўства ў галіне сацыяльнай палітыкі". У мерапрыемстве прымалі ўдзел члены Міжпарламенцкай Асамблеі ЕўрАзЭС, прадстаўнікі органаў ЕўрАзЭС, нацыянальных парламентаў, урадаў, прафсаюзных арганізацый.

Мэта слуханняў — аналіз сацыяльнай палітыкі і ажыццяўлення сацыяльнай аховы насельніцтва, а таксама распрацоўка рэкамендацый па збліжэнні заканадаўства дзяржаў-удзельніц ЕўрАзЭС.

Па словах міністра працы і сацыяльнай аховы Рэспублікі Беларусь Антаніна Моравія, асноўная праблема, што існуе ў гэтым накірунку на Беларусі, выцякае з дэмаграфічнай сітуацыі ў нашай краіне. Маецца на ўвазе старэнне насельніцтва, а значыць, павелічэнне колькасці пенсіянераў. На сённяшні дзень іх каля 2,6 мільёна чалавек, што складае 26 працэнтаў насельніцтва краіны. На сто працуючых цяпер прыходзіцца 21 пенсіянер.

Штогод іх колькасць павялічваецца на 27 тысяч.

Значная частка сацыяльнага бюджэту ідзе таксама на рознага кшталту сацыяльныя выплаты. Цяпер іх сістэма пераглядаецца і будзе арганізавана так, каб дапамога была адраснай. Справа ў тым, што бываюць выпадкі, калі адзін і той жа чалавек атрымлівае сацыяльную дапамогу адразу па некалькіх праграмах. Такім чынам яна губляе сваю мэтанакіраванасць і становіцца нядзейснай. Катэгарыяльны прынцып падтрымкі слабеў насельніцтва, сацыяльнае страхаванне павінны змяніць сітуацыю да лепшага.

Краіны — удзельніцы ЕўрАзЭС канстатуюць супадзенне

канцэптуальных канстытуцыйных норм у сваёй сацыяльнай палітыцы. У той жа час грамадзяне, што жывуць у гэтых краінах, маюць розны ўзровень жыцця. Аднак, гаворка пакуль ідзе толькі пра адзіныя падыходы ў названым накірунку.

Яшчэ ў 1998 годзе кіраўнікамі дзяржаў была падпісана заява "Аб дзесяці простых кроках насустрач простым людзям". Але большасць палажэнняў яе засталіся дэкларатыўнымі. Не ажыццяўляюцца, да прыкладу, дамоўленасці аб прававым статусе грамадзян адной дзяржавы, якія пастаянна жывуць на тэрыторыі другой, аб свабодным перасячэнні межаў.

Міжпарламенцкая Асамблея ЕўрАзЭС прыняла мадэльныя законы "Аб асновах сацыяльнай палітыкі", "Аб дзяржаўных сацыяльных стандартах". Цяпер жа з арыентацыяй на іх павінны распрацоўвацца нацыянальныя заканадаўчыя акты.

Алена СПАСЮК.

з'яўка

ВЫРУЧЫЦЬ "АВІЯЦІКА"

Прадпрыемства "Гомельтрансавія" будзе добрым памочнікам для пажарных і ляснічых, якія патрулююць свае тэрыторыі ў час пажаранебяспечнага сезона.

Магчыма, маленькіх самалётаў зацікавілі адміністрацыя зон адсялення раёнаў, што пацярпелі ад Чарнобыля, сельскія хімікі і кіраўніцтва нафтаправода "Дружба". Яны вымушаны скарыстоўваць паслугі верталётаў для патрулявання сваіх аб'ектаў, але самалёты "Авіяцкі" ў шмат разоў эканамічнай: гадзіна эк-

сплуатацыі патрабуе ўсяго 25 літраў бензіну А-92. А манеўранасць дае магчымаць выконваць любую фігуру вышэйшага пілатажу і на невялікай хуткасці распыляць удабрэнні на палях.

НА ЗДЫМКУ: тэхнік Генадзь ГАБРУСЬ і пілот Аляксандр ДРОБАЎ пасля палёту.

здарэнні

ТАМОЖНІКАЎ НЕ ПРАВЯДЗЕШ

Супрацоўнікамі брэсцкай таможні "Заходні Буг" на працягу тыдня з прамежкамі ў некалькі дзён былі затрыманы 9 аўтамашын з нікелем.

Па словах начальніка прэс-службы таможні Мікалая Бойкі, у суправаджальных дакументах на груз, які рухаўся з Расіі ў Галандыю, было ўказана, што гэта лісты нікелю. Пры праверцы аказалася, што ў аўтамашынах знаходзіўся неапрацаваны нікель вагой каля 180 тон. Груз затрыманы, частка аўтатранспарту канфіскавана.

Таццяна КУВАРЫНА.

НЕБЯСПЕЧНЫЯ ЗНАХОДКІ

Сапёры Мінскай вобласці за пяць месяцаў бягучага года аб'яшкодзілі больш за сто выбухованебяспечных прадметаў.

Яны захоўваліся з часоў Вялікай Айчыннай вайны і былі як савецкай, так і нямецкай вытворчасці. Толькі пры правядзенні сельскагаспадарчых работ у зямлі было знойдзена каля 90 артылерыйскіх снарадаў, некалькі танкавых, супрацьпяхотных мін, дзве авіябомбы, некалькі ручных гранат.

Канстанцін СЯЎРУК.

афіша

"МАЛАДОСЦЮ СТАГОДДЗЯ" ПРЫЗНАНА БЕЛАРУСЬ

У Маскве на Міжнародным тэатральна-тэлевізійным фестывалі "Молодость века", у якім прымалі ўдзел тэатры Расіі, Беларусі, краін СНД і Балты, дзве самыя галоўныя ўзнагароды — Гран-пры за лепшы спектакль і прыз за рэжысёрскае майстэрства ў драматычным тэатры атрымаў спектакль "Больш чым дождж".

Гэты спектакль пастаўлены маладым беларускім рэжысёрам Паўлам Адамчыкавым па матывах твораў Антона Чэха-

ва. У ім заняты заслужаныя артысты Беларусі Зоя Белавосцік і Мікалай Кірычэнка, а таксама маладыя артысты

Купалаўскага тэатра. Своеасаблівая стылістыка спектакля, ён зразумелы любому глядачу без пераклада, таму што мовай выбраны пластычнае выказванне эмоцый, жэсты, танец. Спектакль — анрэпрызны праект Беларускага фонду развіцця культуры.

МІЖНАРОДНАЯ ПАНАРАМА

МІЖНАРОДНАЯ ПАНАРАМА

МІЖНАРОДНАЯ ПАНАРАМА

СЕМІНАР КІРАЎНІКОЎ
ЗАМЕЖНЫХ УСТАНОЎ БЕЛАРУСІ

24 ліпеня ў МЗС Беларусі прайшло сумеснае пасяджэнне калегіі Міністэрства замежных спраў, Міністэрства эканомікі і Міністэрства гандлю, у якім прыняў удзел Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка.

На пасяджэнне калегіі былі запрошаны паслы, часовыя павераныя і генеральныя консулы Рэспублікі Беларусь. У краіну прыбылі 46 кіраўнікоў 44 замежных устаноў Беларусі.

Міністэрства замежных спраў вырашыла скарыстаць гэту нагоду і распрацавала адмысловую праграму.

ВІЗІТЫ

ПАРЛАМЕНТАРЫІ
НАВЕДАЛІ ЛАТВІЮ

Адбыўся першы за апошнія пяць гадоў візіт беларускіх парламентарыяў у Латвійскую Рэспубліку.

У склад беларускай дэлегацыі ўвайшлі старшыня Пастаяннай камісіі Савета Рэспублікі па эканоміцы, бюджэту і фінансах Таццяна Быкава, намеснік старшыні Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў па ахове здароўя, фізічнай культуры, справах сям'і і моладзі Мікалай Дубовік, намеснік старшыні Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў па праблемах чарнобыльскай катастрофы, экалогіі і прыродакарыстання Уладзімір Дзервянкоў, намеснік старшыні Пастаяннай камісіі Савета Рэспублікі па эканоміцы, бюджэту і фінансах Эдуард Нарышкін, член Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў па правах чалавека, нацыянальных адносін і сродках масавай інфармацыі Надзея Цыркун.

У Сайме Латвіі адбыліся сустрэчы беларускіх парламентарыяў з прадстаўніцамі латвійскага парламента, а таксама членамі парламенцкай групы па супрацоўніцтве з Рэспублікай Беларусь. У ходзе размовы асноўныя акцэнт быў зроблены на далейшае паглыбленне гандлёва-эканамічнага супрацоўніцтва, неабходнасці вырашэння шэрага праблем, развіццё двухбаковых адносін. Адбыўся абмен інфармацыяй па важнейшых накірунках дзейнасці парламентаў дзвюх краін.

Члены дэлегацыі наведалі рыжскую беларускую школу, дзе сустрэліся з яе кіраўніцтвам, азнаёміліся з арганізацыяй навучальнага працэсу. У ходзе сустрэчы быў абмеркаваны шэраг пытанняў, накіраваных на аказанне беларускім бокам дапамогі школе. Дэлегацыю Нацыянальнага сходу прыняў віцэ-мэр Рыгі С.Даўгаполаў.

Беларускія парламентарыі таксама наведалі Вентспілс, дзе адбылася сустрэча з кіраўніком Вентспілскай гарадской думы, прадстаўніцамі дзелавых колаў горада. Дэлегацыя азнаёмілася з портавай інфраструктурай і буйнейшымі прадпрыемствамі, якія забяспечваюць транзіт беларускіх грузаў.

Разнастайная тэматыка семінара дазволіла кіраўнікам беларускіх дыпламатычных устаноў удасканаліць свае веды як у арганізацыі знешне-эканамічнай дзейнасці дзяржавы, так і ў сумежных галінах: банкаўскай і фінансавай сістэме, мытнай і экспартнай палітыцы, міжнародным суп-

рацоўніцтве ў сферы адукацыі і культуры.

У час семінара перад кіраўнікамі замежных устаноў выступілі прадстаўнікі Савета Міністраў, Камітэта дзяржаўнага кантролю, Нацыянальнага банка, Нацыянальнай акадэміі навук, Міністэрства фінансаў, Міністэрства прамысловасці, Дзяржаўнага мытнага камітэта, Міністэрства культуры, Міністэрства адукацыі і іншых дзяржаўных органаў. Прведзены "круглыя сталы" і абмен вопытам. Адбылася нарада кіраўнікоў замежных устаноў у прэм'ер-міністра краіны Геннадзі Навіцкага.

Панарама Мінска.

ЕўрАзЭС

ПАСЯДЖЭННЕ
ІНТЭГРАЦЫЙНАГА КАМІТЭТА

У Бішкеку (Кыргызская Рэспубліка) адбылося шостае пасяджэнне Інтэграцыйнага Камітэта Еўразійскай эканамічнай супольнасці, у рабоце якога прыняла ўдзел беларуская дэлегацыя пад кіраўніцтвам першага намесніка міністра замежных спраў Васіля Пугачова.

У парадак дня было ўключана 38 пытанняў, сярод якіх найбольш важныя — аб праекце Плана дзеянняў дзяржаў-членаў ЕўрАзЭС па развіцці сумеснай лізінгавай дзейнасці на 2002–2004 гады, аб ходзе працоўкі механізма аховы ўнутраных рынкаў дзяржаў-членаў ЕўрАзЭС ва ўмовах непрыямнага спецыяльных ахоўных, антыдэмпінгавых і кампенсацийных мер ва ўзаемным гандлі, аб праекце бюджэту Супольнасці на 2003 год, аб прак-

тыцы рэалізацыі прынцыпу "краіны назначэння" пры зборы ўскосных падаткаў ва ўзаемным гандлі паміж дзяржавамі-членамі ЕўрАзЭС, аб праекце Дагавора аб супрацоўніцтве ў ахове знешніх межаў дзяржаў-членаў ЕўрАзЭС. Таксама разгледжаны праекты Пагаднення аб стварэнні і ўмовах дзейнасці Міждзяржаўных дысертацыйных саветаў, Пагаднення аб узгодненай дзяржаўнай палітыцы на агульным рынку працы і некаторыя іншыя дакументы.

ПАРТНЁРСТВА

КУЛЬТУРНАЕ
СУПРАЦОЎНІЦТВА
З ГЕРМАНІЯЙ

У Берліне прайшло другое пасяджэнне беларуска-германскай камісіі па культурным супрацоўніцтве.

Беларускую дэлегацыю ўзначальваў намеснік дырэктара дэпартаменту Еўропы МЗС Уладзімір Доўгань, германскую — намеснік дырэктара дэпартаменту культуры і адукацыі МЗС Габрыэле фон Халем. Землі ФРГ у складзе германскай дэлегацыі прадстаўляў

статс-сакратар Ніжнесаксонскага міністэрства навукі і культуры Уве Райнхардт.

На пасяджэнні былі разгледжаны пытанні супрацоўніцтва ў сферах навукі і культуры, вышэйшай, школьнай і прафесійнай адукацыі, вывучэння нямецкай і беларускай моў, ўзаемадзеяння ў СМІ і ў архіўнай справе, маладзёжным і спартыўным абмене.

Члены камісіі высока ацанілі работу Нямецкага культурнага цэнтра імя Гётэ ў Мінску і падкрэслілі яго ролю ў актыўным развіцці беларуска-германскіх культурных сувязей.

Чарговае пасяджэнне камісіі адбудзецца ў Беларусі.

НА САЙЦЕ МЗС ІНФАРМАЦЫЯ
АБ БЕЛАРУСКІХ СЭЗ

Міністэрства замежных спраў працягвае работу па інфармаванні аб беларускіх суб'ектах гаспадарання.

Улічваючы той факт, што на сённяшні дзень найбольш перспектыўнай і зручнай крыніцай падачы інфармацыі з'яўляецца Інтэрнэт, на рускай і англійскай старонках ведамаснага сайта (www.mfa.gov.by) у раздзеле "Эканоміка" размешчана рэпрэзентатыўная інфармацыя аб свабодных эканамічных зонах "Мінск", "Брэст", "Віцебск" і "Томель-Ратон".

Тут можна знайсці звесткі аб месцазнаходжанні беларускіх свабодных эканамічных зон, аб стварэнні і дзейнасці вышэйзгаданых СЭЗ, асноўных галінах вытворчасці, якія асвоены прадпрыемствамі-рэзідэнтамі СЭЗ. Сайт таксама падае інфармацыю аб прыярытэтных на-

кірунках развіцця беларускіх свабодных эканамічных зон, прыводзіць апісанне аб'ектаў СЭЗ і паведамляе аб іх замежных партнёрах.

Акрамя таго, на сайце прыводзіцца ўмовы інвесціравання ў беларускія свабодныя эканамічныя зоны, дакументы, якія патрабуюцца для разгляду інвестыцыйнага праекта, умовы рэгістрацыі і арэнды памяшканняў СЭЗ, а таксама спіс нарматыўных дакументаў, якія рэгулююць функцыянаванне СЭЗ, і пералік інвестыцыйных праектаў. На сайце МЗС сярод іншай інфармацыі можна таксама знайсці прапановы аб супрацоўніцтве з фірмамі, якія ўваходзяць у СЭЗ.

ЭКАНАМІЧНЫ АГЛЯД

СУМЕСНЫЯ І ЗАМЕЖНЫЯ
КАМЕРЦЫЙНЫЯ
АРГАНІЗАЦЫІ

Па папярэдніх даных, за першае пажгоддзе бягучага года ў МЗС Беларусі зарэгістравана 257 камерцыйных арганізацый з замежнымі інвестыцыямі, што на 16 прадпрыемстваў больш у параўнанні з аналагічным перыядам мінулага года. Аб'яўлены статутны фонд створаных за пажгоддзе прадпрыемстваў склаў 22,8 мільёна долараў ЗША (павелічэнне ў параўнанні з мінулым годам на 10,1 мільёна або 53%), з якіх на замежных інвестараў даводзіцца амаль 15 мільёнаў долараў (павелічэнне на 5 мільёнаў долараў або 49%). За гэты перыяд статутны фонд фактычна быў сфарміраваны ў аб'ёме 12,2 мільёна долараў, у тым ліку замежнымі ўдзельнікамі на суму каля 7 мільёнаў долараў.

Усяго на 1 ліпеня 2002 МЗС зарэгістравана 3 659 камерцыйных арганізацый з замежнымі інвестыцыямі, аб'яўлены статутны фонд якіх складае 923,6 мільёна долараў з доляй замежнага капіталу 588 мільёнаў долараў. Па даных аўдытарскіх заключэнняў, фактычна сфарміраваны статутны фонд — 625 мільёнаў долараў з доляй замежнага капіталу 380 мільёнаў долараў.

На пачатак ліпеня 2002 года буйнымі краінамі-інвестарамі па фактычна сфарміраваным статутным фондзе (па даных аўдытарскіх заключэнняў) з'яўляюцца: Германія (80,7 мільёна долараў або 21,26% ад агульнага фактычна сфарміраванага статутнага фонду СП і ЗП), Нідэрланды (65,7 мільёна або 17,29%), ЗША (31,4 мільёна або 8,27%), Аўстрыя (28,8 мільёна або 7,57%), Вялікабрытанія (23,8 мільёна або 6,27%), Кіпр (23,7 мільёна або 6,24%), Польшча (17,9 мільёна або 4,72%), Італія (11,9 мільёна або 3,14%), Расія (9,24 мільёна або 2,433%) і Венгрыя (9,21 мільёна або 2,428%).

У сваю чаргу, найбуйней-

шымі краінамі-інвестарамі па колькасці створаных СП і ЗП на пачатак ліпеня 2002 года з'яўляюцца: Польшча (492 або 13,45%) ад агульнай колькасці зарэгістраваных СП і ЗП), Германія (489 або 13,36%), ЗША (473 або 12,93%), Расія (395 або 10,8%), Літва (290 або 7,93%), Латвія (166 або 4,54%), Кіпр (138 або 3,77%), Вялікабрытанія (135 або 3,69%), Італія (134 або 3,66%) і Чэхія (113 або 3,09%).

ПРАДСТАЎНІЦТВА
ЗАМЕЖНЫХ ФІРМ

МЗС Беларусі за першае пажгоддзе 2002 года выдала 81 дазвол на адкрыццё прадстаўніцтваў замежных арганізацый і 69 на прадаўжэнне тэрміну дзейнасці прадстаўніцтваў замежных арганізацый.

Па стане на пачатак ліпеня 2002 года ў рэестры афіцыйна зарэгістраваных нерэзідэнтаў 966 запісаў аб рэгістрацыі прадстаўніцтваў замежных арганізацый, якія дзейнічаюць у Рэспубліцы Беларусь (у тым ліку 60 некамерцыйных і дабрачынных).

Работу на тэрыторыі Беларусі ажыццяўляюць структурныя падраздзяленні нерэзідэнтаў з 53 краін.

Лідзіруючае становішча займаюць прадстаўніцтвы арганізацый, зарэгістраваных на тэрыторыі Расійскай Федэрацыі — 390, ЗША — 104, ФРГ — 79, Швейцарыя — 38, Вялікабрытанія — 36, Латвія — 28, Чэхія — 24, Польшча — 25, Літва — 24, Кіпр — 23 і Аўстрыя — 20.

У Беларусі працуюць прадстаўніцтвы такіх буйных фірм з сусветным імем як: "Robert Bosch", "Voest-Alpine", "Juki", "Pharmacia & Upjohn", "Xerox", "Siemens", "BASF", "Bayer", "Motorola", "Wrigley", "Castrol", "Dina Dentamed", "Stimorol", "Merloni", "Philips", "Philip Morris", "Pfizer", "Procter & Gamble", "Moulinex", "Sanofi", "Colgate Palmolive", "Coca-Cola", "3M", "ABB", "Alcatel", "Schering-Plough", "Volvo", "SKF" і шэрага іншых.

Па матэрыялах прэс-службы МЗС.

БЯСЦЭННЫЯ СКАРБЫ МІХАІЛА РЫЛКО

Адразу хочацца нагадаць такі выпадак. Некалькі год таму творчае аб'яднанне "Летаніс" кінастудыі "Беларусьфільм" здымала ў Слоніме фільм пра Міхала Агінскага. Спартрэбіліся гэтыя рэчы мінулага...

Міхал Рылко не проста даламог, а сам размясціў рэчы, упрыгожыў пакой. Гэты слоніміскі руплівец без дзяржаўнай падтрымкі захоўвае найвялікшую калекцыю сабраных на працягу 20 гадоў рэчаў розных часоў, накірункаў, сты-

лю, моды, бо ўпэўнены, што старыя рэчы не ўміраюць разам з людзьмі, а сагрэтыя цяплом рук і сэрцаў, з'яўляюцца часткай матэрыяльнай культуры народа, узбагачаюць сувязь пакаленняў.

"Прадметы даўніны супраць кароткай чалавечай памяці, — лічыць Міхал Рылко. — А кожны дом мае свой лёс, сваю гісторыю, якія патрэбна зберагчы".

І зберагае.

Гэта выдатны майстар, асветнік па духу, этнограф у сваім захваленні, вядомы журналіст і нястомны калекцыянер. Давайце наведем прыватны музей-майстэрню 67-гадовага Міхала Рылко "Беларускае мястэчка канца XIX — першай паловы XX стагоддзя", які гаспадар стварыў і пабудаваў на сваім падворку.

Музей-майстэрня складаецца з шасці экспазіцый: "Майстэрня", "Тасцёўня", "Лесвіца гісторыі", "Жывапісная мансарда", "Кладоўка-скарбонка" і надворная выстава "Хузня".

У "Майстэрні" можна ўбачыць вагі розных сістэм, замкі, ключы, вымяральныя прыборы, інструменты рэдкіх прафесій (хірурга, гадзіннікавага майстра, куфарак прыдворнага цырульніка і лекара) і г.д.

Трэба дадаць, што гэта дзеючая "Майстэрня". Тут ёсць самаробныя інструменты і іншыя вырабы. Напрыклад, бязмен з процівагавай гранатай-лімонкай і драўляным рычагом — пасляваеннага часу; драўлянае (!) кола ад ровара 20—30 гадоў мінулага стагоддзя; лямпавы прыёмнік "Родина" з дапасаванай да яго нафтавай лямпай са спецыяльным трансфарматарам, які ператвараў цэплавую энергію лямпы ў электрычную (жыхары хутара ў першыя пасляваенныя гады не былі адарваны ад свету).

Здзіўляе вынаходлівасць і тонкая праца майстроў. Прыгажосць інструментаў не дазваляе дрэнна працаваць імі. Вось ручны калёвачны станок з 50 зменнымі нажамі: кожны нож мае свой малюнак.

У "Майстэрні" можна не толькі палюбавацца дзеючымі інструментамі, выкарыстаць іх, а і вярнуць старым рэчам другое жыццё. Рэстаўруюцца рэчы, рамантуецца абсталя-

ванне для музея, добраўпарадкоўваецца сядзіба.

Тут працуе "старая гвардыя" майстравых. Сярод іх токар Вячаслаў Берастоўскі, мастакі Адам Ёрш і Яўген Гіль, народны майстар У. Міжурын, майстар-кераміст Надзея Салейка, слесар Уладзімір Лапянок. Ну і, канешне ж, сам Міхал Рылко, яго жонка Ірына Іванаўна (спецыяліст высокай кваліфікацыі, заслужаны работнік прамысловасці).

"Майстэрня" з'яўляецца добрым працягам працоўнага выхавання і навучання ў школе.

"Тасцёўня" на першы погляд звычайна пакой, у цэнтры якога авальны стол, крэслы, камбінаваная печ-камін. Сямейныя фотаздымкі. Тут добра пасядзець за самаварам (дарэчы, у класіфікацыі знаходзіцца каля 100 адзінак самавараў), пагаварыць. У "Тасцёўні" праводзіцца цікавыя сустрэчы творчых людзей. А школьны тэатральны гурток паказаў тут свой спектакль — абрад "Каляды". І хто б падумаў! У гэтым пакоі размяшчаецца амаль 20 выстаў: старая мэбля; тое, што на мэблі (пачэфон-грамафон, швейная машынка, школьны глобус, інш.); творы дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва (іконы, вышыванка, рэпрадукцыі малюнкаў пейзажаў); бібліятэка старадрукаў; сталовы посуд; выстава малых скульптурных форм; кухоннага начыння; асвятляльных прыбораў; гадзіннікаў; званочкаў; курільных прыналежнасцей; крыжыкаў; куточак музычных інструментаў і інш.

Пэрсідскі дыван вядзе нас на "Лесвіцу гісторыі". Тут шмат плакатаў, дакументаў з сямейнага архіва, гадзіннік як знак спыненага часу. Чаму пэрсідскі дыван? Міхал Іванавіч

адказаў, што прадметы карыстання — гэта таксама паказчык узроўню культуры.

У "Жывапіснай мансардзе" ёсць магчымасць пазнаёміцца з жывапісам, графікай класічнага стылю і прыкладамі авангарднага мастацтва.

У "Кладоўцы-скарбонцы" прадстаўлены выставы ад гузікаў да малых скульптурных форм, статуэтак, фігурак.

Калі размясціць усе прадметы ў адзін рад, то спатрэбіцца зала даўжынёй не менш як 300 метраў. У якасці матэрыялу выкарыстаны нават хлебны мякіш, таксама вугаль антрацыт, гіпс, гліна, дрэва, фарфор і інш.

Аказваецца, прыгожую рэч можна зрабіць з самага простага матэрыялу.

Акрамя гэтага, музей-майстэрня мае класіфікацыю: бібліятэка і архіў; інструменты, прыстасаваныя, прылады працы, гадзіннікі, іншыя механізмы.

У бібліятэцы і архіве можна знайсці падручнікі, вучэбныя дапаможнікі, слоўнікі, даведнікі, пазнавальную і навуковую літаратуру, паштоўкі...

Напрыклад, "Строительные материалы, их приготовление, свойства и испытание", выдадзены ў Ленінградзе ў 1926 годзе; "Ботанический атлас" 1887 г.; Евангелле на беларускай мове, выдадзенае ў Фінляндыі, шмат іншага.

"Беларускае мястэчка" — вялікі прастор для роздому, цэлая скарбніца, што патрабуе пастаяннага вывучэння. І гэтым таксама займаецца Міхал Рылко. Колькі было наладжана розных выстаў (і ў школах, і ў бібліятэках)! А экспанаты з першай выставы-экспазіцыі "У кватэры мес-

тачкоўца" (1980—1991 гг.) перададзены на гэтых умовах і дэманструюцца ў Заслаўскім гістарычна-культурным запаведніку.

Назвы выстаў гавораць самі за сябе: "Цяпло бацькоўскага кутка", "Намоленая часам памяць", "Павучымся ў старых майстроў". Выстава "Ля ачага нашых продкаў" дэманстравалася на ВДНГ Беларусі.

Выстава "Школьны мерыдыян" дала магчымасць вучням зрабіць экскурс у 100-гадовае мінулае напярэдадні 2000 года. На ёй было прадстаўлена 200 паасобнікаў падручнікаў, даведнікаў, пачынаючы з 1860 года.

Асабліваць "Беларускае мястэчка" ў тым, што героямі гэтага музея-майстэрні з'яўляюцца самыя звычайныя людзі, сярэдняе саслоўе беларусаў.

Так, слонімец Іван Сяргейчык, які двойчы пабываў у Афганістане, перадаў музею-майстэрні сваю бронекамізэльку, якая зберагла яго ад куль, алаянага салдаціка каланіяльных войскаў, парахаўніцу, будзійскага манаха нэцке з коці.

Мікалаі Сончык прывёз з чарнобыльскай зоны Магілёўскай вобласці літар, з якім працавалі нашы землякі ў шахтах Швейцарыі.

Ёсць маска з жалезнага дрэва, прывезеная з Мазамбіка.

Адзін з самых дарагіх падарункаў "Беларускага мястэчка" — энцыклапедычны даведнік "Хто ёсць хто сярод беларусаў свету" ч. 1.

"Дай Бог, каб здзейснілі задумку: стварылі музей "Беларускае мястэчка". Хай ведаюць усе, як мы жылі, якая ў нас багатая культура", — сказала колісь Стафанія Станюта пры сустрэчы з Міхалам Рылко.

Адзін святар з Амерыкі, які двойчы пабываў у Слоніме, пасля гутаркі з Міхалам Рылко зазначыў: "Мне вельмі падабаюцца беларусы".

Хочацца далучыцца да пажаданняў Дануты Бічэль, якія яна пакінула ў кнізе наведвальнікаў "Беларускае мястэчка" ў 1994 годзе: "Жадаю Вам трымацца і ўтрымаць усё, што маеце, што сабралі і чаму няма цаны, канца, смерці і вымярэння славы. Хай усё гэта будзе і жыве".

Міхал Іванавіч Рылко хоча звярнуцца да суайчыннікаў. Горад Слоніма рыхтуецца да свайго 750-гадовага юбілею. Адгукніцеся, землякі, якіх параскідаў лёс. Дайце аб сабе вестку.

Адрас Міхала Іванавіча Рылко: 231800, г. Слоніма, вул. К. Маркса, дом 67. Тэл. (8-262) 2-12-50.

Ірына ВАЛЫНЧЫК

Жыццёвыя сюжэты

ПА ВЯСКОВАЙ ВУЛІЦЫ З АРКЕСТРАМ

Духавы аркестр калгаса імя Чарняхоўскага Карэліцкага раёна Гродзенскай вобласці створаны яшчэ пры панскай Польшчы Мікалаем Рыжкоўскім, які доўгія гады быў яго нязменным кіраўніком.

Зараз узрост усіх аркестрантаў — за 70 гадоў. Выключэнне — сённяшні малады кіраўнік аркестра Алег АБРАМОВІЧ (на здымку ўверсе), які прыехаў сюды пасля заканчэння Гродзенскага вучылішча мастацтваў. Ні адна ўрачыстасць у калгасе не абыходзіцца без аркестра.

Фота Рамана КАБЯКА, БелТА.

да юбілею

ДЗЕНЬ ЗА ДНЁМ З ІГНАТАМ ДАМЕЙКАМ

Намаганьнямі Баранавіцкай гарадской арганізацыі Таварыства беларускай мовы ўбачыў свет адмысловы календарык на 2002—2003 гады з выявай Ігната Дамейкі.

Гэта добры падарунак і памяць пра нашага слаўтага суайчынніка, вучонага з сусветным імем да яго 200-х угодкаў.

Як вядома, імя беларуса Ігната Дамейкі, нацыянальнага героя Чылі, унесена ў календар памятных дат ЮНЕСКА, і сёлета яго юбілей шырока адзначаецца не толькі ў Беларусі, але і ў Чылі, Польшчы, Літве, Францыі.

Аўтар дызайна — мастак Ігар Марачкін. Календарык можна набыць у сядзібе Таварыства (Мінск, вул. Румянцава, 13), а таксама ў Баранавічах (вул. Камсамольская, 28—65).

Міхась МАЛІНОЎСКІ,

правадзейны член

Геаграфічнага таварыства.

г. Баранавічы.

РУХАВІК ПІСТОРЫІ

ДА 75-ГОДДЗЯ ПРАФЕСАРА ГЕОРГІЯ ШТЫХАВА

шлях у гісторыю настаўнікам на Гродзеншчыне. Ён адразу ж выявіў вялікую цікавасць да краязнаўства, якая асабліва правялялася на Лоеўшчыне, дзе малады гісторык упершыню прыняў удзел у археалагічных раскопках пад кіраўніцтвам вучоных Масквы. Потым гэтых раскопак будзе сотні, але першае далучэнне да навукі стане самым запамінальным.

Помніцца, як у верасні 2001 года, калі мы з прафесарам сустрэліся на III Доўнараўскіх чытаннях у Мілаградзе, што ў Рэчыцкім раёне, ён раскажаў, як у 1976 годзе ў гэтай мясціне праводзіў раскопкі на гарадзішчы. На наступны дзень з першымі промнямі сонца Георгій Васільевіч быў ужо на нагах. Я адразу ж зразумеў, куды яго цягне, і пайшоў разам з ім на правы бераг Дняпра, дзе на тэрыторыі памерам прыкладна адзін гектар месціліся жыллыя і гаспадарчыя пабудовы далёкіх нашых продкаў. Шмат новага раскажаў мне тады вучоны. Напрыклад, што гэты археалагічны помнік датуецца IV—III стагоддзямі да н.э. — II стагоддзем нашай эры. У гісторыкаў

нават з'явіўся такі навуковы тэрмін, як мілаградская культура.

Прапрацаваўшы ў школах з 1950 па восень 1959 года, Георгій Васільевіч паступае ў аспірантуру інстытута гісторыі, пасля заканчэння якой працуе ў ім п'яці гады. Першымі яго настаўнікамі былі археолагі А. Мітрафанаў і М. Каргер.

Кандыдацкая і доктарская дысертацыі Георгія Штыхава былі прысвечаны Полацкай зямлі. Гэты першы асяродак нашай дзяржаўнасці з'яўляецца сапраўдным натхніцелем для вучоных.

У залатой скарбонцы археалогіі Беларусі і даследаванні Г. Штыхава ў Мінску (ў 1983—1990 гадах), якія ўзбагацілі нашу навуку.

Днямі атрымаў шчыры ліст з Ізраіля ад доктара гістарычных навук Леаніда Смілавіцкага, дзе ёсць такія радкі:

"Пожалуйста, перадайте мой самыя добрыя пожелания в связи с 75-летием Георгия Васильевича Штыхову — ученому с большой буквы. Я участвовал в двух его археологических экспедициях в Лукомль

в 1971 и 1972 годах, а потом через 20 лет опубликовал письма из сталинского ГУЛАГа его отца, учителя из Речицы Василия Штыхова ("Прощу меня расстрелять", "Полюмя", № 10, 1992, с.154—178). При желании можно посмотреть в библиотеке — письма сохранили большую силу до наших дней".

У Георгія Штыхава шмат друкаваных прац, цікавых, займальных, павучальных, навуковых, папулярных, але найбольш прыкметнымі з іх з'яўляюцца падручнікі і карты для школ, створаныя ў сааўтарстве з іншымі вучонымі.

Разам з Георгіем Васільевічам мне пашчасціла быць на Віцебшчыне ў дні святкавання 1000-годдзя Друцка і ўшанавання першага хрысціянскага храма на Беларусі. Прыемна было бачыць, з якой павагай адносіліся да яго людзі. Радуе і тое, што шматлікія яго археалагічныя знаходкі сёння можна ўбачыць у многіх музеях нашай краіны.

Георгій Штыхаў — вялікі беларускі гісторык і папулярны аўтар гісторыі. Віншваем яго з юбілеем, славім яго і жадаем яго таленту яшчэ большых здабыткаў!

ЛЮБЛІНСКАЯ ІКОНА БОЖАЙ МАЦІ

З часоў магутнага славянскага і цэнтральнаеўрапейскага пабрацімства дайшоў да нас лік Люблінскай іконы Прасвятой Багародзіцы. Агульнавядома, што ў VII стагоддзі Польшча, Чэхія разам з Маравіяй, Славакіяй і Венгрыяй уваходзілі ў дзяржаву князя Само, потым у склад Вялікай Маравіі. У 863 годзе ўладар Маравіі Расціслаў запрашае з Візантыі святых роўнаапостольных братоў Кірылу і Мяфодзія, якім належыць гонар стварэння самага старажытнага шрыфта (глаголіцы) сярод славянскага племені і стараславянскага Біблейскага перакладу, з місіяй хрысціянскай асветы. Як сведчыць царкоўнае паданне, Люблінская ікона Багародзіцы суправаджала ў гэты час святых братоў у падарожжах. Менавіта з гэтай іконай яны прыбылі і ў Маравію. Заснавальнік самастойнай чэшскай дзяржавы князь Баржывой дынастыі Прышмыслоўцаў прымае святое хрышчэнне непасрэдна ад епіскапа Мяфодзія. Пры князі Баржывой і асвятляецца Пражскі Крэмл, які пазней набывае статус рэзідэнцыі чэшскіх каралёў і прэзідэнтаў. Запаветы дзёда наследваў святы Вацлаў, які стаў сімвалам для чэшскага народа ў спрадвечнай барацьбе за незалежнасць.

Неўзабаве ікона Божай Маці Люблінскай перамяшчаецца ў Польшчу. Першы польскі князь Мешка, каб выратавацца ад нямецкага ўціску, прымае кірыла-мяфодзіеўскі варыянт хрысціянства, парадніўшыся з чэшскім каралём Баляславам. У 966 годзе Мешка прымае хрышчэнне жэнціца з дачкой караля чэшскага і засноўвае ў 988 годзе епіскапства ад мітраполіі магдэбургскай. Яго сын Баляслаў Мужны (992—1025), якога гісторыкі лічаць сапраўдным заснавальнікам польскай дзяржавы, падпарадкаваў сваёй уладзе землі ад Кракава да Карпатаў і Чырвоную Русь (Галіччыну). У 1000 годзе Баляслаў Мужны каранаванаўся як імператар Атон III, ён таксама дамогся асобнага архіепіскапства ў Гнезна.

Аб праваслаўным мінулым Польшчы сведчыць і знакіты кодэкс Гертруды з Ірландыі, якая, як вядома, была паўночнай прынцыпай былой магутнай Візантыі. Кодэкс трапіў у Польшчу разам з князёўнай Рыгезай, жонкай князя Мешкі II. Потым, калі іх дачка Гертруда выйшла замуж за князя Ізяслава Яраславіча, у 1050 годзе кніга трапіла ў Тураў, дзе да кодэкса, як сцвярджаюць даследчыкі, было далучана евангелістаў і групавы партрэт сям'і князя, ад імя каралевы была дапісана малітва за членаў сям'і. Пазней унучка Гертруды стала

жонкай вядомага праваслаўнага польскага караля Баляслава III, пры ёй кодэкс перамяшчаецца ў Польшчу. Апошняя буйная постаць праваслаўнай Польшчы — мужны кароль-князь Баляслаў III Крывавусны (1102—1138) праславіўся тым, што перамог нават імператара Генрыха V і ахрысціў усё славянскае Памор'е ад Одэра да Віслы. Другой жонкай Баляслава III, Саламеяй Бергскай кодэкс Гентруды быў ахвяраваны ў вюртэнбергскі Цвайфальтэнскі манастыр. Пра лёс кодэкса вядома і тое, што прынцепа Лізавета Святая ў 1229 годзе ахвяравала яго ў ламбардскі патрыярхат (г. Чывідала). Зараз гэтая знакамітая рукапісная кніга, паводле М. Нікалаева, знаходзіцца ў нацыянальным археалагічным музеі італьянскага горада Чывідале дэль Фрыулі.

У час феадальных міжусобіц польскі князь Конрад Мазавецкі, на думку гісторыкаў, адзін з самых абмежаваных і недалёкіх уладароў, не здолеўшы перамагчы прусакоў-язычнікаў, запрашае на свае землі Тэўтонскі ордэн. Адсюль бярэ свой пачатак акаталічванне Польшчы.

Старажытнейшы з царкоўных спеваў "Канцыянал Пржэворшчыка" (1435) змяшчае песню пра Багародзіцу, аўтарства якой прыпісваецца чэшскаму святому Войцеху, хрысціянскаму асветніку славянскага Памор'я. З часоў Баляслава Мужнага да

эпохі падзелаў гэтая песня, напісаная на кангламераце стара-чэшскай і старабеларускай моў (паступова да яе дадаваліся новыя строфы, мова набывала характар старапольскай), была дзяржаўным гімнам Рэчы Паспалітай.

Да гэтай традыцыі далучаецца пяць песень Багародзічнага цыкла XV стагоддзя прыёра манастыра Святога Крыжа на Лысай Гары Андрэя Слапухоўскага. Уражвае шчырасць і глыбіня рэлігійнага пачуцця аўтара. Сістэма параўнанняў, з якой узнікае дарагі яго сэрцу вобраз Царыцы Нябеснай, удала спалучае народныя і кніжныя жыццёвыя сказавыя традыцыі: "Матуля Божая, прыгажэйшая за ружы райскія, царэўна незямная, зорка марская, зарніца ясная, сонца вечнага святла". На вобразную сістэму гэтых твораў, адчуваецца, значна паўплывала стара-чэшская і старабеларуская вусна-паэтычная творчасць, у прыватнасці, лірніцкія песні.

Пасля акаталічвання Польшчы Люблінская ікона Багародзіцы пераносіцца на землі Паўднёва-Заходняй Русі. Пазней родам славурых паборнікаў праваслаўя (князем К. Астрожскім, у прыватнасці) ікона была падаравана гораду Любліну. Першапачаткова Люблінская Адзігітрыя змяшчалася ў гарадскім Спаса-Праабражэнскім саборы. Люд Рэчы Паспалітай — Польшчы і ВКЛ — асабліва шанавалі гэтую ікону. Аб ёй былі складзены велічныя песнапенні, якія змяшчаліся ў зборніках спеваў рэлігійна-дыдактычнага характару, асабліва распаўсюджаных на землях Заходняй Русі.

Алена ЯСКЕВІЧ.

УРУЧАНА ЁЗНАГАРОДА МІТРАПАЛІТУ МІНСКАМУ І СЛУЦКАМУ ФІЛАРЭТУ ПАТРЫЯРШАМУ ЭКЗАРХУ ЁСЯЕ БЕЛАРУСІ

У Пасольстве Беларусі ў Польшчы адбылася ўрачыстасць з нагоды ўручэння ўзнагароды імя Святога брата Альберта Яго Высокапраасвяшчэнству Мітрапаліту Мінскаму і Слуцкаму Філарэту Патрыяршаму Экзарху Ёсяе Беларусі.

Фундатар ўзнагароды — Хрысціянска-грамадская унія "Экуменічная акцыя" — польская грамадская арганізацыя.

Гэтая ўзнагарода ўжо на працягу 25 гадоў прызначаецца заслужаным прадстаўнікам свету навукі, культуры, іерархам царквы за значны асабісты ўклад у развіццё хрысціянскай культуры, думкі, міжхрысціянскага дыялога, дабрачыннай дзейнасці.

Лаўрэатамі ўзнагароды імя Святога брата Альберта раней сталі маці Тэрэза з Калькуты, кардынал Генрых Гульбіновіч, прэзідэнт Лех Валенса, а такса-

ма Мітрапаліт Варшаўскі і Ёсяе Польшчы Васіль, Мітрапаліт Смаленскі Кірыл...

Ва ўрачыстасці прынялі ўдзел: старшыня Камісіі замежных спраў у Сейме Польшчы Ежы Яскерня, прадстаўнікі Канцылярыі Прэзідэнта, Савета Міністраў, Міністэрства замежных спраў Польшчы, праваслаўны Мітрапаліт Варшаўскі і Ёсяе Польшчы Сава, вядомыя дзеячы культуры і навукі, прадстаўнікі грамадскіх арганізацый, праваслаўнага кліра, а таксама паслы Украіны, Малдовы, Казахстана, Югаславіі, Македоніі, Балгарыі, Егіпта, іншыя прадстаўнікі дыпламатычнага корпусу.

храмы беларусі

Спаленая ў час Вялікай Айчыннай вайны Свята-Пакроўская царква ў Рудабелцы толькі нядаўна адноўлена ў гэтым пасёлку на Гомельшчыне, што пераназваны ў Акцябрскі.

пераемнасць

МІНСКАЕ ДУХОЎНАЕ ВУЧЫЛІШЧА

У вучэбным корпусе мінскага прыхода ў гонар іконы Божай Маці "Усіх Тужлівых Радасць" знаходзіцца Мінскае духоўнае вучылішча. Гэта навучальная ўстанова адраджае культурныя традыцыі харавых спеваў і рыхтуе пелючы, псаломшчыкаў, рэгент-аў (кіраўнікоў царкоўных хораў).

Толькі ў 1989 годзе Свяшчэнным сінодам Рускай праваслаўнай царквы абноўлена дзейнасць Мінскага духоўнага вучылішча, дзе сёння атрымліваюць сярэдняю спецыяльную духоўную адукацыю юнакі і дзяўчаты.

Чысты прасторны хол, не сценах калідораў — іконы і партрэты клірыкаў Праваслаўнай царквы. У класах — фартэпіяна. "Спасі Госпадзі", — так звяртаюцца пры сустрэчы выхаванцы, выкладчыкі і адміністрацыя паміж сабой.

Нягледзячы на адносна невялікі ўступны конкурс — два чалавекі на месца, стаць выхаванцам даволі цяжка.

— Самае складанае пры паступленні, — расказвае дырэктар вучылішча Аляксандр Тураў, — гэта атрымаць рэкамендацыю свяшчэннаслужыцеля. Ён паві-

нен пацвердзіць, што будучы абтурыент не толькі наведваў храм, але і мае добрае выхаванне, выконваў патрабаванні праваслаўнага жыцця, мае намер жыць па канонах Праваслаўнай царквы.

У вучылішчы няма выпадковых людзей. Дзяўчаты-выпускніцы накіроўваюцца ў прыходы Праваслаўнай царквы. Юнакі ў асноўным прадаўжаюць вучобу ў духоўных семінарыях Масквы, Санкт-Пецярбурга, у Жыровічах.

За апошнія 15 гадоў, расказвае Аляксандр Іванавіч, на беларускай зямлі арганізавана больш за тысячы прыходаў. Вакансіі ў новых прыходах — некалькі соцень. Сёння, акрамя Мінскага духоўнага вучылішча, ёсць яшчэ чатыры падобныя ўстановы.

Мінскае духоўнае вучылішча ўжо

добра ведаюць у свеце. Сюды з лекцыямі прыязджалі клірык Лонданскага праваслаўнага кафедральнага сабора протаіерэй Міхаіл Фартуната, вакальны ансамбль Парыжскага кафедральнага сабора пад кіраўніцтвам дыякана Аляксандра Кедрова. Добры сябар навучальнай установы — старшыня царкоўнага суда Кіпрскай праваслаўнай царквы, клірык кафедральнага сабора ў г. Нікасіі протапрэсвітар Георгій Антонію. Ён, дарэчы, ужо запрасіў двух студэнтаў вучылішча наведаць у ліпені летні лагер на Кіпры, дзе ў гэты час будзе праходзіць семінар "Сучасная царква і моладзь".

Вучылішча з'яўляецца структурным падраздзяленнем Мінскай епархіі. І ў яго ёсць Савет папярочыцеляў, старшыня якога — мітрапаліт Мінскі і Слуцкі Філарэт. Акрамя таго, у савет уваходзяць кіраўнікі некаторых мінскіх прадпрыемстваў, якія адраджаюць традыцыі праваслаўнага мецэнатства, садзейнічаюць развіццю духоўных традыцый у нашай краіне і, у прыватнасці, духоўнай адукацыі.

Алена КОНЫШАВА, "Р".

покліч душы

АБРАЗЫ МАТУШКІ СВЯТЛАНЫ

Незвычайная выстава адбылася ў Воранаўскім раённым Даме культуры.

Тут былі прадстаўлены вышытыя матушкай Святланай шматлікія іконы. Глядзелі людзі на рукатворныя вырабы і дзівіліся непаўторнаму майстэрству. Вось ужо восем гадоў стварае С. Семашкевіч, як гаворыць сама, з Боскай дапамогай, глыбокія па змесце і прывабныя па прыгажосці абразы, вышытыя бісерам. Усяго створана каля 70 адмысловых твораў. Варта заўважыць, што на адну ікону не хапае і месяца, бо ў матушкі акрамя гэтага шмат клопатаў: трэба займацца выхаваннем трох

дачок, а яшчэ хатняя гаспадарка і грамадскія справы.

Праваслаўная царква ў Воранаўе адзіная ў раёне, дзе пераважную большасць насельніцтва складаюць католікі. Адметна, што аб прыходзе, у якім служыць свяшчэннікам муж матушкі Святланы Мікалай, ідзе добрая слава. Заслуга ў гэтым і матушкі, чые іконы выстаўляліся ў Мінску на фестывалі праваслаўных песнапенняў, у Рускім музеі ў Маскве і іншых месцах.

Алесь ЖАЛКОЎСКІ.

гасцеўня

УСЁ ЧАСЦЕЙ РАДЗІМА СНІЦЦА...

Для многіх нашых пастаянных чытачоў газета "Голас Радзімы" нібы стары добры знаёмы, а мо, калі адкінуць сціпласць, сябра. Бо, калі чытач прыязджае на радзіму праз шмат гадоў разлукі, то шукае тых, з кім ён хацеў бы пабачыцца. Менавіта так можна расцаніць прыход да нас у гасці Станіслава Мазуркевіча, які прыехаў у Мінск з Ніжняга Ноўгарада.

Станіслаў Іосіфавіч — наш каляга, журналіст, цяпер на заслужаным адпачынку. Піша вершы, друкаваўся на старонках розных газет. Пасля нядоўгай гутаркі высветлілася, што дзяцінства нашага гасця было вельмі горкае, бо з двух гадоў застаўся сиратою. Ён з сям'і, па якой бабюча прайшоўся сумнавядомы 37-мы год. Яго маці, сціплую прыбіральшчыцу школы, па даносу арыштавалі, а потым і расстралялі. Вобраз маці Станіслаў Іосіфавіч пранёс праз усё сваё жыццё. Звяртаўся да яе ў вершах. Здавалася, адтуль, з ладнябесся, яна дапамагала спраўляцца з жыццёвымі цяжкасцямі. У сямейным альбоме толькі адна фотакартка маці, павялічаная з дакумента. Твар здаўся вельмі трагічным, а можа, гэта паўплываў расказ майго субяседніка.

У дзяцінстве хлопчыка выхоўвалі сёстры маці і бабуля, потым сам сябе "ляпіў": вучыўся, працаваў. Пасля Мінскага рамеснага вучылішча № 52 запрасілі маладога кваліфікаванага рабочага на працу ў Башкірыю. Адтуль і пачалося яго падарожжа па прасторах былога Саюза. Стаў філолагам. У апошнія гады пераход пенсія працаваў аглядальнікам у газеце "Советская Калмыкия", дзе яго і застала "перестройка". Мімаходзь адзначыў, што стала не толькі складана працаваць, а і жыць не вельмі весела, калі на цябе, як на іншародца глядзяць. Карацей, Станіслаў Іосіфавіч давялося другі раз на сваім лёсе адчуць "поступ" гісторыі. Першымі паехалі з Калмыкіі дочки: адна на вучобу ў Ленінград, другая — з калмыцкай ВНУ перавялася ў Ніжні Ноўгарад. А пасля выхаду на пенсію і яны з жонкай вырашылі пакі-

Ці бомбай падаюць на дол.
А вёска быццам бы заснула
Няма гамонкі каля хат.
— Дажджу бы толькі не надзьмула —
Пад нос шапочка дзед Ігнат.
Усянскі лес у сіняй смуге,
Гляджу на поўнач —
Павольна воз паўзе па лузе.

Станіслаў МАЗУРКЕВІЧ
СНЫ

Усё часцей радзіма сніцца:
Рака за поплавам цячэ,
У цені схаваліся суніцы,
Бо сонца добра так плячэ.

За вёскай хваляй ходзіць жыта,
Ды ледзь чуваць гудзенне пчола,
Чмялі лятаюць працавіта

здарэнні

ЗГАРЭЎ ДОМ БРАНІСЛАВА ТАРАШКЕВІЧА

Сумная вестка прыйшла з Радашковічэй, што на Міншчыне: згарэў дом, у якім у 1923-1931 гадах жыў і працаваў Браніслаў Тарашкевіч.

Дом № 14 па вуліцы, якая носіць імя мовазнаўцы і палітычнага дзеяча, літаратара і вучонага Браніслава Тарашкевіча, нічым асаблівым не вылучаўся ад суседніх, але ж быў дарагі беларускай граматыкі для школ. Менавіта па ёй вывучалі родную мову амаль да пачатку саракавых гадоў мінулага стагоддзя.

рускай інтэлігенцыі, усім культурным людзям Беларусі, бо тут працаваў той, каму мы абавязаны стварэннем першай "Беларускай граматыкі для школ".

Менавіта па ёй вывучалі родную мову амаль да пачатку саракавых гадоў мінулага стагоддзя.

нуць абжытае, але ўжо не вельмі гасціннае месца. Так апынуліся ў Ніжнім Ноўгарадзе, які сустрэў іх больш цёпла, там знайшлі спакой.

Але радзіма кліча да сябе ў снах, марах. Вельмі сумавалі Станіслаў Іосіфавіч, што 10 гадоў не бачыў Беларусь. І вось мара спраўдзілася. Мінск, па словах нашага гасця, стаў значна прыгажэйшым, уражваюць чысціня вуліц і ўтульнасць. А яшчэ ў планах паездкі і абавязковае наведванне архіваў, гаворыць, што хоча зрабіць невялічкі сямейны архіў для дзяцей, каб яны ведалі, адкуль іх карані. Ужо ёсць першыя знаходкі — дакументы са звесткамі пра дзеда па мацярынскай лініі — Шабуневіча.

Размаўляем з нашым гасцем на беларускай мове. Ён удзячны свайму першаму настаўніку, які ў дзяцінстве прывіў любоў да яе. Захаваць моўныя навыкі дапамагаюць кнігі беларускіх пісьменнікаў і наша газета. Калі працаваў у газеце, стараўся рабіць пераклады вершаў беларускіх паэтаў, каб данесці беларускую паэзію да чытачоў Калмыкіі. Успамінае, як гадоў 10-15 назад, у час свайго прыезду ў Мінск, знайшоў тэлефон паэта Сяргея Грахоўскага і ўпрасіў сталага чалавека зга-дзіцца на сустрэчу, каб паказаць пераклады вершаў. Пры размове падкрэсліў, што не бачыў ніводнага жывога беларускага паэта ці пісьменніка, і магчыма гэты довад стаў пераканаўчым, і сустрэча адбылася.

Нябачным магнітам цягне да сябе родная зямля! Ужо колькі гадоў Станіслаў Іосіфавіч жыве далёка ад Беларусі, а яна моцна трымае яго.

Таяцяна КУВАРЫНА.

НА ЗДЫМКУ: Станіслаў МАЗУРКЕВІЧ.

Фота Яўгена КАЗЮЛІ.

Я на яго таптаць залез.

Непадалёку вербы гнуцца, —
Усё яскрава так у сне!
Магу да неба дацягнуцца,
Але навошта неба мне?

Мне б вёску зноў маю ўбачыць
Ды на пагорку сесці зноў,
Каб лета новае адзначыць
Сярод сяброў і землякоў.

Лёс Б.Тарашкевіча падобны на лёс тысяч патрыётаў Беларусі. Абвінавачаны ў "шпіянажы", ён быў расстраляны ў 1937 годзе. Рэабілітацыя праз дваццаць гадоў па сутнасці не змяніла адносін да яго памяці. І хаця, здавалася, нешта было зроблена — усталявана мемарыяльная дошка на доме, вуліца ў Радашковічах атрымала імя Тарашкевіча — ён заставаўся амаль чужынцам на сваёй зямлі. Дзесяткі гадоў ішла гаворка пра стварэнне ў яго доме музея і вось... Гульня дзяцей з агнём скончылася непапраўным. У агні загінула частка архіваў — пісьмы, фотаздымкі і іншае. Нешта з архіваў і мэблі ўдалося ўратаваць, але ж усё гэта зараз беспрытульнае.

НА ЗДЫМКАХ: Браніслаў ТАРАШКЕВІЧ; дом у Радашковічах (фота 1991 года).

Тэкст і фота Яўгена КАЗЮЛІ.

зваротная сувязь

ЛАТВІЯ

У РОДНЫ ГОРАД — 3 СОЛЬНЫМ КАНЦЭРТАМ

У Даўгаўпілсе ў Цэнтры латышскай культуры адбыўся сольны канцэрт заслужанай артысткі Чачэна-Інгушэціі, салісткі Віцебскай філармоніі Валянціны Шылавай.

Дзяцінства Валянціны Мікалаеўны прайшло ў Даўгаўпілсе, тут жывуць яе бацькі, сястра і брат. У канцэрце прагучалі песні і раманы на рускай, італьянскай, латышскай і беларускай мовах. Была выканана песня і даўгаўпілскіх аўтараў Маі Калныні і Станіслава Валодзькі — "Зяюля".

Цудоўна вяла вечар і акампаніравала не менш чароўная Ірына Гумінская.

Вельмі цёпла сустракалі прысутныя сваю знакамітую зямлячку. На гэтай сцэне яна ўпершы-

ню выступала чатырнаццацігадовай дзяўчынкай.

Са словамі ўдзячнасці да таленавітай спявачкі, уладальніцы лірыка-драматычнага сапрапа, звярнуўся віцэ-консул Генеральнага консульства Расіі ў Даўгаўпілсе Уладзімір Нікашын. С.Валодзька прачытаў свой верш, прысвечаны Валянціне Шылавай.

Яўген ГОЛУБАЎ.

весткі з суполак

БЕЛАРУСКІ ПАДВОРАК У САРАТАВЕ

Саратаўская рэгіянальная грамадская арганізацыя "Нацыянальна-культурная аўтаномія "Беларускае зямляцтва Паволжа" створана тры гады назад. Садзейнічанне развіццю славянскіх традыцый, якія ўжо склаліся ў фарміруюцца ў славянскіх народаў у выніку гістарычнага ўзаемадзеяння з іншымі народамі і культурамі Расіі, — асноўная мэта дзейнасці аб'яднання. Членам зямляцтва можа стаць любы грамадзянін, неабавязкова да лёсу мовы і традыцый беларускага народа, якому цікавыя гісторыя і звычкі Беларусі.

За гэты час прадстаўнікі нашай арганізацыі прынялі ўдзел у многіх мерапрыемствах, што праводзіць кіраўніцтва Саратаўскай вобласці, у рабоце Прэзідыума асамблеі народаў Саратаўскай вобласці, у межнацыянальных канферэнцыях і сустрэчах. Арганізавалі сустрэчу НКА "Беларускае зямляцтва Паволжа" з саратаўскімі СМІ.

Беларусы Саратава заўсёды шчыра спачуваюць тым, хто трапіў у бяду. Пры падтрымцы спонсараў зямляцтва праводзіць дабрачынныя акцыі, аказвае членам зямляцтва і іншым грамадзянам дапамогу.

Сярод саратаўскіх беларусаў шмат цікавых і паважаных людзей. Больш 25 гадоў жыве тут мастачка Ніна Паслаўская, твор-

часць якой добра вядомая і на Беларусі. Ураджэнец Мінска Уладзімір Разін у першыя дні вайны быў эвакуіраваны з вялікай групай выхаванцаў дзіцячага дома г. Хвалынска ў Саратаўскую вобласць, дзе і застаўся. Ён вэтэран МУС. Піша кнігі. На старонках сваіх мемуараў "Дзеці зямлі Беларусі на зямлі Саратаўскай. 1941-1945 гг." з любоўю піша пра сваю Радзіму.

Вясной гэтага года прайшлі два цікавыя мерапрыемствы. Члены зямляцтва правялі ў гарадской гімназіі № 5 месячнік беларускай культуры.

У час свята "Славянскі вянок", прысвечанага Дню славянскага пісьменства і культуры, па адной з вуліц было створана беларускае падвор'е. У інсцэніраванай хаце аформілі куток з кнігамі беларускіх пісьменнікаў, выставу беларускіх народных промыслаў: пляценне з ласы і саломы, разьба па дрэве, керамічныя вырабы, узорнае ткацтва і вышыўка. Упрыгажэннем хаты быў дэгустацыйны стол са стравамі беларускай кухні.

З апошніх спраў — правядзенне народнага свята Івана Купалы. Да 120-годдзя Я.Купалы і Я.Коласа прымяркавалі адкрыццё секцыі беларускай літаратуры на базе адной з саратаўскіх бібліятэк, а на базе ПТВ № 22 — цэнтра расійска-беларускай дружбы.

Беларусы жывуць у міры і добрасуседстве з іншымі народамі, якія насяляюць саратаўскую зямлю, падтрымліваюць сяброўскія і сваяцкія адносіны з землякамі.

Аляксандр КУЖЭЛКА

старшыня праўлення НКА

"Беларускае зямляцтва Паволжа".

радавод

ПОМНІК МІКАЛАЮ УЛАШЧЫКУ.

Мы ўжо пісалі на старонках "Голасу Радзімы" пра музей выяўленчага мастацтва "Фонд Анатоля Белага" ў горадзе Старыя Дарогі, які адкрыў на сядзібе сваіх бацькоў старшыня Мінскага культурна-асветніцкага клуба "Спадчына" Анатоль Белы. На сядзібе ўстаноўлена 8 помнікаў, прычым два — Ларысе Геніюш і Міколу Улашчыку — за апошні год.

Фота Андрэя ЯЎХІМОВІЧА.

выставы

“...ХАЧУ БАЧЫЦЬ СВЕТ ПА-СВОЙМУ”

Да 115-годдзя з дня нараджэння Марка Шагала ў Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь адкрылася выстава “Пейзажы Марка Шагала”.

Гэта ўжо трэцяя сустрэча з творчасцю сусветна вядомага мастака на яго Радзіме. Упершыню М.Шагал у сваіх творах вярнуўся ў Беларусь у 1997 годзе. Літаграфіі і гуашы з так званых “міжземнаморскага” перыяду яго творчасці былі паказаны ў Мінску і Віцебску. Выстава складалася з твораў, якія захоўваюцца ў Нацыянальным музеі “Біблейскае пасланне Марка Шагала” ў Ніцы і з прыватнай калекцыі ўнукаў мастака. Выстава мела такі по-

Партрэт Марка Шагала, выкананы Іегудам Пэнэам у 1910 годзе.

Унучка мастака Мерэт Мээр-Грабэр.

спех, што ўнучкі М.Шагала Бэла Мээр і Мерэт Мээр-Грабэр вырашылі паказаць у Беларусі і другую частку твораў з іх збораў. Так, у Мінску ў 2000 годзе адбылася выстава “Прывітанне Парыжу”. Тады мінчане і госці горада змаглі пазнаёміцца з літаграфіямі і габеленамі, эцюдамі і эсказамі роспісу плафонаў Гранд Опера.

І вось новая сустрэча. Прадстаўляючы выставу, унучка М.Шагала Мерэт Мээр-Грабэр сказала, што тыя трыццаць чатыры творы, якія яна прывезла ў Мінск, — гэта частка пейзажнай творчасці мастака, але яна дае ўяўленне аб гэтым напрамку працы М.Шагала. Гледачы могуць пазнаёміцца з пейзажамі Віцебска, Іерусаліма, Грэцыі і Францыі. Мерэт Мээр-Грабэр выказала спадзяванне, што выстава прынясе яе наведвальнікам столькі шчасця, колькі атрымала яна сама ў час яе падрыхтоўкі.

у выставачнай зале.

Узрушаным было выступленне спадарыні Сільві Фарэсцье — галоўнага захавальніка спадчыны М.Шагала і ганаровага дырэктара музея ў Ніцы, якая прыклала шмат намаганняў для арганізацыі папярэдніх выстаў М.Шагала ў Беларусі. Але ж яна ўпершыню прыехала на радзіму мастака і ўражана гасціннасцю беларусаў. Што тычыцца самой выставы, то Сільві Фарэсцье падкрэсліла: пейзажы Шагала — гэта, у першую чаргу, пейзажы Віцебска. У гэтым яна пераканалася ў час паездкі ў родны горад Майстра.

Аматары творчасці Марка Шагала амаль два месяцы змогуць знаёміцца з яго творчасцю. Застаецца адзначыць, што выстава праводзіцца з удзелам Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Пасольства Францыі і кампаніі British American Tobacco.

Тэкст і фота Яўгена КАЗЮЛІ.

Сільві Фарэсцье — галоўны захавальнік спадчыны мастака.

навіны з архіва

Многія з нас ведаюць пра вайну 1812 года па раману Льва Талстога. Вялікаму майстру ўдалося пераканаўча паказаць пакуты і велічнасць рускага духу ў той вайне. Між тым у супрацьстаянне Напалеона Банапарта і Аляксандра І так ці інакш былі ўцягнуты іншыя народы, у тым ліку і беларусы.

Ранкам 24 чэрвеня 1812 года амаль 700-тысячнае войска Напалеона перайшло Нёман і Буг і паглыбілася на нашу тэрыторыю. Расійскія войскі, не ўступаючы ў значныя бойкі, адыходзілі на ўсход да Смаленска. Праз колькі дзён асноўная частка Беларусі апынулася пад ўладай Напалеона.

Мінск здалі без бою. За два дні да прыходу войск імператара горад спешна пакінулі рускія чы-

купляў у іх крадзенае. Праўда, асаблівага эфекту гэта на дало. Горад, які па распараджэнні Напалеона ператвараўся ў адзіны агромністы шпіталь і склад, стаў зборным пунктам для тых частак яго арміі, якія адсталі, і паступова насчытаўся вайскоўцамі самых розных нацыянальнасцей.

Больш заможныя гараджане, шляхта дэманстравалі разуменне праблем французскага войска і

равана шэсць, іх камандзірамі былі Язэп Касакоўскі, Ракіцкі, граф Казімір Плятэр, Курчэўскі, Абуховіч і Ганьскі.

Паколькі французы вялікіх гарнізонаў не пакідалі, для падтрымання парадку на ўсёй тэрыторыі была ўтворана народная абарона — нацыянальная гвардыя, якая вучылася вайскавай справе ў святы. Адначасова на французскі лад ва ўсіх паветах была ўтворана жандармерыя ў складзе 107 душ мясцовай шляхты. Жандары атрымлівалі па залатому ў дзень і корм каню. Шэфам беларускіх жандараў быў прызначаны полкоўнік князь Дамінік Радзівіл.

ЗА НАШЫХ УПАНАЎ ЗАКІНЕМ ХОЦЬ СЛОВА

ноўнікі. Выязджалі яны сем’ямі, абозамі са скарбам праз Барысаў у накірунку да Масквы. Мінчане былі пакінуты на міласць рабаўнікоў і акупантаў. Каб не дапусціць разбою, рабавання і падпалаў, гараджанамі быў утвораны орган самакіравання — часовая Рада. Яе старшынёй быў абраны маршалак першага дэпартаменту Мінскага галоўнага суда. Л.Камінскі, а сябрамі — маршалак другога дэпартаменту таго ж суда Ходзька, павятовы маршалак Мінскага павета Ігнась Манюшка і сябры Мінскага магістрата. Ва ўмовах адсутнасці ўзброенага заступніцтва ў абывацеляў не было іншага выйсця, як сустрэкаць французаў з урачыстасцямі.

Даведаўшыся, што да горада набліжаецца войска на чале з маршалакам князем d’Averstadt і d’Eskmil (Даву), раніцай 26 чэрвеня 1812 года мінская дэпутацыя на чале з прэзідэнтам Камінскім і маршалакам Манюшкам выехала за горад для яго вітання. Праз дзве вярсты адбылася сустрэча і праз якую гадзіну на мяжы горада ля Ракаўскай заставы французскі картэж з хлебам і соллю віталі маршалак Ходзька, князь Міхал Пузына і мінскі падкаморы Слеракоўскі.

Між тым вайна была вайной. З прыходам французаў рабаванне ў горадзе не спынілася. Паступова на вуліцах пачалі з’яўляцца нябожчыкі. Разабрацца, хто і за што забіў іх, было немагчыма. Французы лічылі, што гэта справа мясцовых бандытаў. 13 ліпеня дэкрэтам Даву быў утвораны першы афіцыйны орган новай улады — камісія Мінскай рады пад старшынствам часовага мінскага губернатара брыгаднага генерала Barbenegre. На наступны дзень гэта камісія звярнулася да гараджан з абвешчэннем іх вызвалення, сваіх паўнамоцтваў і заклікала дапамагачь імператарскаму войску. Праз два дні ў Мінск прыбыў і пастаянны губернатар — палк па паходжанні, генерал французскага войска Бранікоўскі. Неадкладна з ліку гараджан былі вызначаны 24 асобы, адказныя за папаўненне харчовых і фуражных запасаў раскватараванага войска, прызначаны паштовы начальнік і іншыя адказныя асобы. У пракламацыі мінчан заклікалі захоўваць спакой, папярэджвалі аб жорсткім пакаранні марадзёраў. Барацьба з апошнімі была ўскладзена на мясцовую жандармерыю. На дарогі былі накіраваны асобыя мабільныя атрады з правамі ваеннага суда, якія сачылі за парадкам у наваколлі. 10, 13, 16 ліпеня ў Мінску прайшлі публічныя пакаранні як рабаўнікоў, так і тых, хто

сваю лаяльнасць да яго. Жонка нясвіжскага ардыната Дамініка Радзівіла княгіня Караліна першая аддала яму трыццаць бочак жытняй мукі з мяхамі, дзве бочкі круп, дзесяць валюў, дваццаць бараноў і іншыя прыпасы. За ёю пачалі ахвяраваць і іншыя.

Напалеон дазволіў (пад сваім наглядам) беларусам ажыццявіць самакіраванне на тэрыторыі іх гістарычнай дзяржавы — Вялікага княства Літоўскага. Хутка быў сфарміраваны вышэйшы орган новай нацыянальнай улады — часовы ўрад на чале з маршалакам Солтанам. 5 ліпеня Вайсковая камісія ўрада пад кіраўніцтвам Аляксандра Сапегі прыступіла для стварэння першых за доўгія гады нацыянальных вайсковых частак. Зразумела, ім належала выступіць на баку Напалеона, і імператар не пашкадаваў на гэту мэту грошай. Пяцьсот тысяч франкаў былі выданы ім з казны для фарміравання палкоў пяхоты і чатырох палкоў кавалерыі агульнай колькасцю 14 000 рэкрутаў.

Адначасова ён выдаў чатырыста тысяч франкаў на фарміраванне ў Варшаве лёгкаконнага палка свайго гвардыі на чале з генералам Канопкам. Нішто не прадказвала бяды.

14 верасня ў Мінск уступіла армія князя Віктара Белуно, якая рухалася на ўсход цэлы тыдзень. У яе складзе была польская дывізія, сфарміраваная з палякаў і беларусаў у Іспаніі.

Беларускае войска для Напалеона фарміравалася з рэкрутаў, якія браліся на шэсць гадоў службы. Абшарнікі забяспечвалі сваіх рэкрутаў вопраткай, ботамі і запасам ежы на два тыдні. У кавалерыю ад 75 дымоў ішоў адзін коннік з канём, на яго ўзбраенне збіралася кругам 486 польскіх злотых. Па тагачаснай завяздзёнцы, камандзір палка прадаваў афіцэрскай пасады, іх купляла ахвочая да службы шляхта. За капітанскую пасаду плацілі каля тысячы дукатаў, за пасаду паручніка — чатырыста, падпаручніка — дзвесце дукатаў. На частку афіцэрскай пасады запрашалі кадравых вайскоўцаў — палякаў, радавымі былі выключна сяляне — беларусы.

Генеральным інспектарам беларускага войска быў прызначаны генерал, князь Рамуальд Гедройц, інспектарам пяхоты — генерал Несялоўскі, інспектарам кавалерыі — генерал Язэп Вавржэцкі. Апрача палкоў ствараліся і батальёны стральцоў. У іх траплялі, як правіла, паляўнічыя і палясоўшчыкі. Усяго такіх батальёнаў было сфармі-

Увогуле дваццацітысячнае беларускае войска змагалася на баку Напалеона неахвотна. Першая сутычка з расіянамі адбылася 20 кастрычніка 1812 года ля Слоніма, дзе стаяў пераведзены з Варшавы полк генерала Канопкі. Маладыя бязвусыя гвардзейцы былі пасечаны ўланамі, сам генерал Канопка, семнаццаць афіцэраў і больш дзвюх соцень падафіцэраў трапілі ў палон.

Не лепшая доля напаткала беларускую пяхоту, стральцоў і ўланскі полк, якія з-пад Вільні былі тэрмінова выкліканы абараняць Мінск. Гэтыя часці хуткім маршам рушылі на дапамогу рэшткам гарнізона пад камандаваннем французскага генерала Касецкага. 4 лістапада першымі дасягнулі гарадскіх застаў уланы. Яны не ведалі, што гарнізон ужо разбіты і горад заняло рускае войска. Уланы пайшлі ў атаку. Усе яны загінулі. Беларускае пяхоты і стральцы таксама панеслі страты і вымушаны былі скласці зброю і здацца ў палон расіянам.

У Мінску засталася больш за дзве тысячы хворых і раненых салдат і афіцэраў напалеонаўскай арміі, вялікая колькасць армейскай маёмасці, боепрыпасаў і харчу.

Пазней два палкі беларускай пяхоты далучыліся да корпуса генерала Язэпа Панятоўскага, які адыходзіў у Польшчу. З ім яны дайшлі да Варшавы, а пасля ўдзельнічалі ў абароне Модліна.

Уланы двух іншых беларускіх палкоў увайшлі ў склад польскага палка пры корпусе генерала Макдональда і разам з ім сядзелі ў Гданьску.

На долю ўланскіх палкоў Тышкевіча і Раецкага выпала цяжкая задача. Добра ўкамплектаваныя і ўзброеныя, яны павінны былі прыкрываць адыход цераз Прусію да ракі Лабы маленькай групы змораных, голодных і слабых жаўнераў вялікай арміі, што засталіся жывымі. Уланы прымалі на сябе ўдары казакаў і паўдзкіх башкіраў. Гэта нялёгкае заданне было выканана цаной жыцця. Рэшткі ўланаў уліліся ў корпус маршала Даву, былі ў Гамбург, трапілі ў Гальштэнію і Шлезвіг, дзе стаялі з французскім войскам аж да Парыжскага міру, які даў ім магчымасць вярнуцца спачатку ў Польшчу, дзе яны муслі даслужыць два гады ў польскім войску пад камандай цэсарэча Канстанціна, тагачаснага намесніка ў царстве Польскім, а пасля ўжо вярнуліся на Бацькаўшчыну ў родныя вёскі.

дэбют

ПУХНАСТАЯ БЕЗДАНЬ ВОЛЬГІ МАРОЗАВАЙ.

ПРАДСТАЎЛЯЕ Глеб ЛАБАДЗЕНКА.

Юная паэтка Вольга Марозава жыве ў Паставах – ціхім гарадку на поўначы Беларусі. Вольга – вялікі рамантык. Любіць слухаць музыку, хадзіць у тэатр, пісаць сачыненні і чытаць да самага золку. Па начах разам з гурткоўцамі ходзіць разглядаць у тэлескоп зоркі. Чыстае і ціхае начное паветра натхняе дзяўчыну, і думкі пачынаюць складацца ў радкі, а радкі – у вершы. Вершы розныя, ажно пачынаеш дзівіцца: ці ж гэта пісана адной асобай?! І вершы падобныя, аб'яднаныя адной думкай і падзеленыя зорчкімі толькі ўмоўна. Вершы Вольгі шчырыя, цёплыя, “пухнастыя”,

як кажа сама аўтарка, і жаночыя па сутнасці. Хаця мяркуюць самі. Чытайце вершы Вольгі МАРОЗАВАЙ.

***
Не трэба. Не варта.
Таму што бязглузда.
Таму што — навошта?
Бо — для каго?..

***
А на ціхі горад
Папала зорак,
Пакінуўшы ў цемры агні.
У цёмныя вокны
Заходзіць зорак
Туманны, заліты
слязьмі.

***
Я пайду праз туман
На сустрэчу з агнямі,
Пралячу акіян,
Стануць дні вечарамі.
Я ў нябёсы глядзець
Буду доўга, няспынна,
Летуценні ляцець
Будуць перад вачыма.
Недзе ранак гарыць
Палымянаю зоркай.
Адлятаю ў ноч,
Каб сустрэцца. На
золку.

***
Яе вочы, як лёд,
растаюць
На ростанях чужых
лёсаў.
Яе вусны просяць
благаюць
Жыццёвага промня ў
нябёсаў.
Яе голас шукае спакою
У зор, што ў нябыт
адышлі,
Што калісьці віселі над
галавою,
Глухія да крыкаў
з Зямлі.

***
Разбітыя шыбы
дыхаюць проста ў твар:
дзе-небудзь схвацацца
ад позірку іх немагчыма.
І я не магу азірнуцца
назад —
я права не маю
на тое, каб згадаць
былое.
Пройдзе ўсё. І не трэба
мяне шкадаваць,
бо чаканне наступнай
ілжы
ўжо не ўратуе.
Ты заўсёды казаў:
“Кроч наперад”.
Але...

Але што там,
наперадзе?
Бітыя шыбы?

***
Такі цёплы дотык
Тваіх вачэй.
Такі дзіўны позірк
Дзяцёй Сусвету.
Я крочу. Кажа хтосьці:
“Вам трэба хутчэй
Пабачыць цемру сонца
І водбліск неба”.
І зноў сонны выгук:
“Не трэба! Я тут!”
Шукаць паратунку
У хаосе — бязглузда...
Я ўсё-ткі вярнуся:
А раптам крычу
І прашу паламаць
Маю скрынку для сэрца.
Не я. Іншы хтосьці.
Тады што?..

***
Спатканне прызначана
Кінь пунктуальнасць.
Нашто? Усё адно
Мы пабачымся ўчора.

***
Калі доўга
рэзаць
паветра —
затуліцца
ножык.

Калі доўга
блускаць
па Сусвеце —
стомляцца
вочы.

Калі доўга
пісаць
штосьці
уночы —
скончацца
думкі.

Калі доўга
шаптаць
“калі доўга”,
не стане
імгнення.

***
Абяцанне —
Толькі слова.
Ёсць каханне —
Больш нічога.
Вера ў шчасце —
Недарэчна.
Крылле класці —
Небяспечна.
Ты прыходзіш —
І нічога

Больш не трэба —
Толькі слова.
Зор вяночак,
Хмар — ахапак.
Зноў надзея ў ролі ката.

***
Пухнастая бездань
Зялёнай пачварай,
Майклівым цяплом каля
ног

Ляжыць
І не хоча прыдумаць
пытанні,
Адказ на якія магчыма
знайсці.

Так мякка вуркоча —
Згаджаецца. Часам.
Выяўна дыктуе сваю
Адметную думку —
Дакладней, адказы. На
тое.

Пра што не пытаюць,
— майчу.
Яна гэтаксама адказвае
моўчкі.
Цудоўны дуэт. Дзіўны
спей.

Мелодыя сэрцаў.

***
У небе — вышыня,
І дзесьці кропка — я.
І дзесьці думак стогн —
Душы кавалкаў звон.
У галаве туман,
Пачуцці — у акіян.
Не верыш — можа быць...
Не будуць рэчы пльыць
Перад вачыма слёз.
Твой жарт — няўдалы лёс.
Не верыш — не чакай;
Чакаеш — не згасай,
Не трэба. Будзеш ты
У небе вышыні
Адзінай кропкай, той,
Што можа быць са мной.

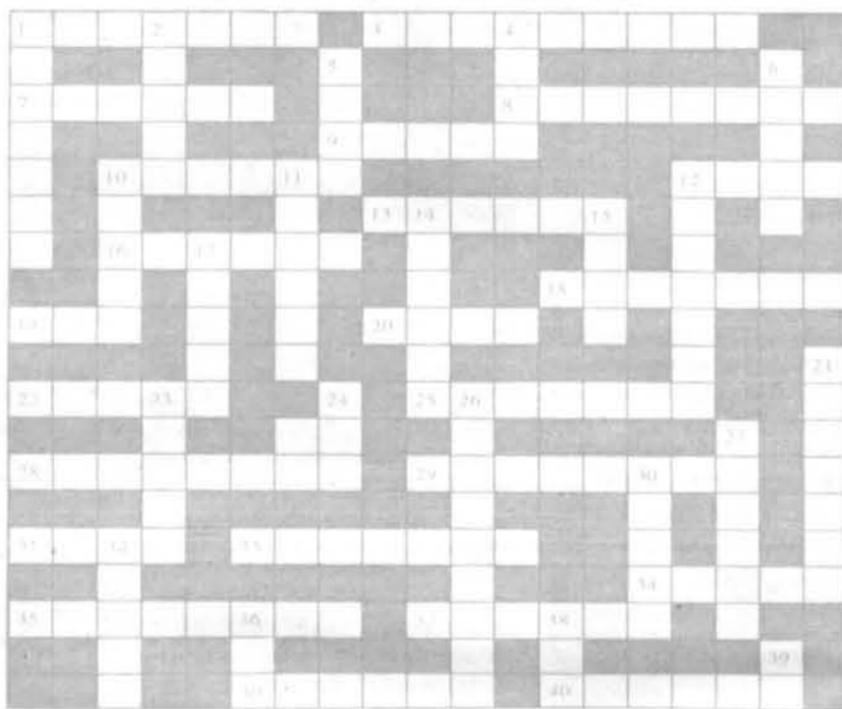
***
Недарэчнасць сустрэч —
расставанні.
Успаміны — найгоршы
наркотык.
Неўзабаве прыйдзе
прывыканне
Запісваць размовы
ў блакноцік.
Невядома, ці хопіць
чакання,
І наколькі, калі ўсё ж
такі хопіць.
Недарэчнасць сустрэч —
расставанні.
Успаміны — любімы
наркотык.

крыжаванка ад любові іонавай

ПЕРАКЛАДЗІЦЕ НА БЕЛАРУСКУЮ МОВУ

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ. 1. Хоровод. 3. Пи-
щевод. 7. Огород. 8. Астероид. 9. Во-
сток. 10. Отлагательство. 12. Свод.
13. Залог. 16. Внешность. 18. Испуг.
19. Ряд. 20. Собрание. 22. Слог.
25. Тунейдец. 28 Углерод. 29. Ноябрь.
31. Правительство. 33. График.
34. Аккорд. 35. Кругозор. 37. Призрак.
40. Уход, присмотр. 41. Архитектор.

ПА ВЕРТЫКАЛІ. 1. Пейзаж. 2. Обряд.
4. Плоды, сбитые ветром. 5. Закром,
сушек. 6. Синод (церк.). 10. Обвод.
11. Приспособление для сушки снопов.
12. Звездопад. 14. Обиход. 15. Старик.
17. Город. 21. Пример. 23. Обзорение.
24. Чудо. 26. Авиаотряд. 27. Отход.
30. Повод. 32. Оклад. 36. Строй.
38. Вид. 39. Йод.

свет жывёл

200 РОЗНЫХ І НЕЗАМЕННЫХ

Больш за 200 удзельнікаў сабрала
міжрэгіянальная выстава сабак,
якая адбылася ў Віцебску.

Сваіх гадаванцаў членам журы паказ-
валі сабакаводы з Мінска, Масквы, Чыты,
Смаленска, Барысава і іншых гарадоў.

Якіх толькі сабак не было на выста-
ве: ад вялікіх вадалазаў, аўчарак, бак-
сёраў да маленькіх пекінэсаў і пінчэраў!
Усе дагледжаныя, з выдатнай радаслоў-
най.

НА ЗДЫМКАХ: Ларыса ГАЙКОВА з
Віцебска са сваім гадаванцам; на выс-
таве.

Фота Аляксандра ХІТРОВА, БелТА.

«Голас Радзімы»
Галоўны рэдактар
Наталія САЛУК

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:

Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь;
Камітэт па справах рэлігій і нацыянальнасцей пры Саўеце Міністраў Рэспублікі Беларусь;
Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі;
Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом «Радзіма».

Наш адрас: 220005, Рэспубліка Беларусь, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.

Тэлефоны: (+375-17) 288-11-97 (бухгалтэрыя, тэл./факс), 288-12-80, 284-76-56, 288-17-82.

Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках
«Голасу Радзімы», могуць не супадаць.

Рэгістрацыйнае пасведчэнне №81. Падпісны індэкс у Беларусі 63854.
Тыраж 2 082 экз. Заказ 1743. Падпісана да друку 30. 7. 2002 г. у 12.00.

Газета набрана і зьявілася на рэдакцыйным настольна-выдавецкім
комплексе.

Адрукавана ў друкарні «Беларускі Дом друку»
(220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77).